

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi energiasaarte ühendamine: majanduskasv, konkurentsivõime, solidaarsus ja jätkusuutlikkus ELi energia siseturul” (eesistujariigi Küprose taotlusel koostatud ettevalmistav arvamus)

(2013/C 44/02)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

18. juulil 2012 otsustas Euroopa Liidu eesistujariik Küpros vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„ELi energiasaarte ühendamine: majanduskasv, konkurentsivõime, solidaarsus ja jätkusuutlikkus ELi energia siseturul” (eesistujariigi Küprose taotlusel koostatud ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektion võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 159, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 13.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Nn energiasaared nende kõige laiemas tähenduses asetavad asjaomased Euroopa riigid ja piirkonnad majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnaalaselt ebasoodsasse olukorda, kuna nad sõltuvad sageli väga olulisel määral imporditavatest fossiilkütustest. See toob kaasa märkimisväärsed hinnaerinevused, mis aitavad kaasa ebavõrdsuse tekkimisele seoses Euroopa piirkondade solidaarsuse ja ühtlase arenguga.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks Euroopa Ülemkogu 2011. aasta veebruaris seatud eesmärgi kaotada energiasaarte nähtus. Selle saavutamiseks toetab komitee eelkõige algatusi, mis võimaldavad parandada Euroopa Liidu riikide energiavõrkude ühendamist prioriteetsete koridoride ümber. Energiasaarte ühendamine kolmandate riikide võrkudega võib olla prioriteet, kui see asjakohaseim viis nende energiavarustuse kindlustamiseks ja mitmekesistamiseks.

1.3 Kõik energeetilise saarelisusega liikmesriigid ei ole energia tootmiselt või impordivõimalustelt samas olukorras. Lisaks kõigi energiasaarte, aga ka teiste ELi liikmesriikide jaoks vajalike ühenduste arendamisele on vaja kohalikud energialahendused kohandada igale üksikule juhtumile.

1.4 Eriti Balti riikide ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide osas kutsub komitee üles kaotama energiaturgude ning energiavarustuse põhimõtete tõlgendamisel Venemaa ja Euroopa Liidu vahel tekkinud erinevused. Ta soovib need kinnitada rahvusvahelistes lepetes, millest üks võiks olla uus partnerlus- ja koostöökokkulepe, milles on eritähelpanu all energiaküsimused (Vt Euroopa Parlamendi 12. septembri 2012. aasta resolutsioon „Nõukogu aastaaruanne Euroopa Parlamendile ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta” (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

1.5 Komitee kutsub üles lisama Kagu-Euroopa energiaühenduste välise kooskõlastus- ja integratsiooni aspekti ning nn organiseeritud kodanikuühiskonna tegevuse mõõtmise.

1.6 Teatud Euroopa saareriigid ja -piirkonnad on selgelt väga erilises olukorras. Tänu oma geograafilisele asukohale võib Küprose Vabariik muutuda tõeliseks energiakeskuseks – seda nii taastuvenergia kui ka gaasivoogude osas. Üldiselt tuleks sise- ja maist energiatootmist arendada saartel. Sellest seisukohast võiks neist saada eelistatud katsealad (*test beds*) uute energiatehnoloogiate tutvustamiseks ja töendamiseks. Arendus- ja tutvustamistegevusele ELi rahastamisvahendite eraldamisel võiks rakendada hindamiskriteeriumeid, mille puhul võetakse arvesse nende iseärasusi ja vajadusi. Need ühised jõupingutused võivad aidata tasakaalustada nende energiaalaseid puudujääke, mis tulenevad nende ebapiisavast ühendusest ülejäänud Euroopaga.

1.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib samal ajal edendada energiavõrkude paremat ühendamist, sisemaiste taastuvate energiaallikate arendamist ning energiatõhususe ja energianõudluse optimeerimise meetmete kasutamist. Nende valdkondade ELi programmide suhtes kohaldatavate hindamiskriteeriumide puhul tuleks võtta energiasaarte vähendamise eesmärki ning seda eelkõige ühist huvi pakkuvate energiaristiprojektide valimisel.

1.8 Igal juhul kui Euroopa Liit – koostöös liikmesriikide, tööstuse ja asjaomaste piirkondade kodanikuühiskonnaga – ei käivita kiiremas korras algatusi, mille eesmärk on energiasaarte järkjärguline kaotamine, on märkimisväärselt keerulisem täielikult saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid ja saada täielikku kasu ELi majanduskasvu ja konkurentsivõime hüvanguks juba alustatud ühistest jõupingutustest.

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on antud kontekstis seisukohal, et küttestuvõimetust ei tohiks enam pidada pelgalt riiklikuks või kohalikuks probleemiks, mille lahendamine on üksnes sotsiaalpoliitika küsimus. Võttes arvesse, et mõned küttestuvõimetuse põhjused ulatuvad siseriiklikust raamistikust kaugemale, loodab komitee, et ELi energiapoliitika raames käsitletakse suurt ebahütlust, mis sellele nähtusele kaasa aitab. Seega tuleks nüüd hinnata konkreetseid poliitikameetmeid seoses nende mõjuga teguritele, mis võivad küttestuvõimetust suurendada või vähendada.

1.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et energiasaarte olemasolu on kulu kogu ühenduse jaoks. Nimeetatud kulud tuleks hinnata ning lahendused kulude vähendamiseks tuleks kaasata üldisesse lähenemisviisi. Välja tuleb kujundada Euroopa energiapoliitika ning anda sellele nõuetekohased tegutsemisvahendid, mis on kooskõlas liikmesriikide vastastikuse sõltuvuse ja probleemidega, millega nad kokku puutuvad. Kõnealuse nähtuse täieliku mõju mõistmiseks kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles viima läbi põhjaliku uuringu ühtsete energiaalaste meetmete puudumisest Euroopas (*non-Europe*) tulevatate kulude kohta, mis on tingitud energiasaarte olemasolust.

1.11 Komitee kutsub üles hindama läbipaistvalt, ulatuslikult ja täpselt fossiilkütuste ja taastuvate energiaallikatega seotud kuludid – sh väliskuludid –, kaasa arvatud kaudsed kulud, mis on seotud võrgu tugevdamise, varuvõimsuse ja keskkonnahoidlike tehnoloogiate vajaliku toetamisega. Nimetatud hindamine on ülimalt oluline investeerimis- ja poliitiliste valikute parimaks suunamiseks, eelkõige taastuvenergia tootmise võimsa arengu kontekstis teatud energiasaartel, mille eesmärk on selle energia eksport Euroopa Liidu liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse.

2. Sissejuhatus: mitmekordne geograafiline ja poliitiline saarelisus

2.1 Eesistujariigi Küprose taotlus on järjekordne näide vajadusest energiapoliitika nõu Euroopastamise ja Euroopa energiaühenduse loomise järele, mida toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee⁽¹⁾. Selle eeltingimuseks on suurem territoriaalne ühtekuuluvus ja ühtne visioon Euroopa piirkondade arengust. ELi energiasaarte parema ühendamise eesmärk on seega kooskõlas konkreetsete suunistega koostöö parandamiseks energiasaartekonnas, mida nõudis komitee oma 2012. aasta jaanuari arvamuses teemal „Kodanikuühiskonna kaasamine tulevase Euroopa energiaühenduse loomisse”⁽²⁾.

2.2 Eesistujariigi Küprose ja Euroopa tasandil peetavate arutelude (vt eelkõige Euroopa Ülemkogu 4. veebruari 2011. aasta järelduste EUCO 2/1/11 REV 1 punkt 5) kontekstis tähistab mõiste „energeetiline saarelisus” ehk „energiasaar” käesolevas arvamuses saare- või mandripiirkonda, millel on vähe sisemaiseid energiaallikaid või puuduvad need üldse, mis on ebapiisaval määral ühendatud energiatranspordi võrkudega ning mis on seetõttu sageli sõltuv ühest välisenergiaallikast või -tarnijast. Liikmesriikide energiabilansi erinevused toovad esile nendevahelised suured murdejooned. Seega on mõiste „energiasaar” oma olemuselt nii tehniline kui ka (geo)poliitiline (sõltuvus ühest energiatarnijast).

2.3 Arvesse võetavate tegurite hulka kuuluvad eelkõige ühenduste puudumine, sõltuvus ühest energiaallikast ja/või energiatarnijast, kaugus energiatootmise paigast/energiatranspordi koridoridest, investeerimiskulud võrreldes turu suurusega, riiklike energiapoliitikate tugevate suundumuste muutmise raskused, geograafilised/kliimatilised iseärasused.

2.4 Eurostati määratluse kohaselt on Euroopa Liidus mitusada erineva suuruse ja staatusega saart. Lisaks neljale liikmesriigile – Küpros, Iiri Vabariik, Malta ja Ühendkuningriik – on Euroopas rohkem kui 286 saart, kus elab rohkem kui 10 miljonit elanikku: Põhjameres ja Läänemeres asuvad saared, kolme liikmesriigi äärepoolseimad piirkonnad (Hispaania Kanaari saared, Portugali Madeira ja Assoorid, Prantsusmaa meretagused piirkonnad Réunion, Mayotte, Guajaana, Martinique, Guadeloupe ja Saint-Martin). Käesolevas arvamuses ei käsitleta üksikult liikmesriikidele kuuluvaid erinevaid saari, sh äärepoolseimaid piirkondi.

2.5 On olemas sellist tüüpi energiasaared, mis on peamiselt seotud 20. sajandi ajalooa. Pürenee poolsaar on alati olnud peaaegu energiasaar, kuna Franco ja Salazari režiimid soodustasid majanduslikku sõltumatust enamike võrgupoliitikate osas – transport, eriti raudteetransport, ja elekter –, omades väga vähe välisühendusi, eelkõige Prantsusmaa kaudu ülejäänud Mandri-Euroopaga. Viimase kahekümne aasta jooksul ei ole suudetud seda olukorda parandada, kuna kohalikud on vastu erinevatele võrkude parandamise projektidele läbi Pürenee. See probleem on lahendusele lähedal, kuna uus alalisvoolühendus tagab peatselt parema ühenduse Vahemere piirkonna edelaosaga. Kuid lisaks Prantsusmaa ja Hispaania vaheliste elektrivõrkude paremale ühendamisele (mille ülekandevõimsus suureneb 2014. aastal 1 400 MW-lt 2 800 MW-le) on järgnevatel aastatel kahtlemata vaja kavandada ka muid energiakoridore Pürenee poolsaare ja ülejäänud Mandri-Euroopa vahel. Toetada tuleb eesmärki saavutada 2020. aastaks 4 000 megavatine energiavahetuse võimsus eelkõige uue elektrivõrgu ühenduse kaudu

(1) ELT C 68, 6.3.2012, lk 15–20.

(2) Ibid.

Atlandi ookeani rannikul. Nimetatud projekt tuleks lisada ühist huvi pakkuvate Euroopa projektide nimekirja, mis kinnitatakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid käsitleva määruse raames.

2.6 Balti riigid (Leedu, Läti, Eesti) on samuti ELi suhtes energiasaarte staatuses, kuna nende võrgud on eranditult sõltuvad varasemast „ainukesest” partnerist – Venemaast (vähemal määral Valgevenest). See piirkond on Euroopa energiaalase integratsiooni seisukohast prioriteetne – on tõepoolest paradoksaalne, et nimetatud kolm Balti riiki moodustavad poliitilise liidu lahutamatu osa, ilma et nad oleksid tänase päevani saanud kasu Euroopa-sisese energiaalase integratsiooni ja solidaarsuse eelistest. On vastuvõetamatu, et need riigid sõltuvad kolmandast riigist, kes on nüüdseks küll WTO liige, kuid kes ei järgi võrkudele juurdepääsuga seotud Euroopa standardeid, ei ole ühinenud energiahartaga ega soodusta energiavõrkude paremat ühendamist Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub seega üles vähendama Venemaa ja Euroopa Liidu energiaturgude erinevusi ning sõlmima uue ambitsioonika ning kõikehõlmava partnerlus- ja koostöölepingu, mis sisaldab energiaalase koostöö eripeatükki (Vt Euroopa Parlamendi 12. septembri 2012. aasta resolutsioon „Nõukogu aastaruanne Euroopa Parlamendile ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta” (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

2.7 Kagu-Euroopa (Balkani piirkond) on transiidipiirkond ning teatud riikide (Horvaatia, aga ka Serbia, Montenegro, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik jne) edusammud ELiga ühinemise suunas vajavad arenguid eelkõige suhetes oma ELi liikmesriikidest naaberriikidega (Rumeenia, Bulgaaria, Kreeka, Sloveenia, Austria ja varsti Horvaatia). Energiaühenduse loomine selles piirkonnas on kasvava teadlikkuse näitaja ning seda tuleb julgustada ja tugevdada, eelkõige selle piirkonna kodanikuühiskonna organisatsioonidega tõhusa ja läbipaistva konsulteerimise kaudu energiastrateegia küsimustes.

2.8 Üldiselt on kõik ELi liikmesriigid üksteisest väga suures sõltuvuses. Teatud riigid ei ole küll rangelt võttes energiasaared, ent sõltuvad suurel määral naaberriikidest, eelkõige Kesk- ja Ida-Euroopas (eriti Ungari). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on seetõttu vajalik ühine energiapoliitika, milles seda olukorda arvesse võetakse. Selles kontekstis on vajalik ELi üldine arutelu ühendusesisese solidaarsuse suurendamise üle. Kõnealusele aspektile viidatakse ka ELi toimimise lepingu artiklis 194.

3. Energeetiline saarelisus kahjustab Euroopa majandustulemusi ja pidurdab selle sotsiaalset mõõdet

3.1 Energeetiline saarelisus hõlmab väga erinevaid tingimusi, kuid selle tagajärjed on olukorrast sõltumata alati peaaegu ühesugused. Nimetatud saarelisuse mõju väljendub peaaegu alati alljärgnevas:

— energiavarustuse ebakindluse suurenemine;

— hinnakõikumised, sageli hinnatõusud, ning tööstus- ja kaubandustegevuse sõltuvus;

— nende riikide või piirkondade elanikkonna üha suurenev kütteostuvõimetus;

— negatiivne mõju nende majanduslikule konkurentsivõimele;

— keskkonnasurve suurenemine;

— Euroopa Liidu ja kolmandate riikide poliitiliste ja majandusuhete ebastabiilsus.

3.2 Energianõudlus on suur ja see suureneb pidevalt nii energiasaartel kui ka kõikides teistes ELi piirkondades. Sellistes tingimustes kahjustavad potentsiaalselt vähem usaldusväärse ja igal juhul märkimisväärselt kallima energiavarustuse tagajärjed oluliselt energiasaarte majanduslikku konkurentsivõimet. See võib ohustada teatud tööstussektoreid ja seega ka töökohti, kuna teatud tegevused ei ole enam piisavalt kasumlikud.

3.3 Samuti on kõrged energiahinnad suureks koormaks kodumajapidamiste eelarvele. Kütteostuvõimetus on pikka aega käsitletud kui üksnes riiklikku või lausa kohalikku probleemi, ja just need tasandid on vastutavad otseste meetmete eest asjaomaste üksikisikute aitamiseks. Siiski ulatuvad mõned peamised kütteostuvõimetus põhjused siseriiklikust raamistikust kaugemale ning ELi energiapoliitika peaks suurt ebaühtlust käsitlevate meetmete abil samuti kaasa aitama selle nähtuse vähendamisele.

3.4 Väga tugev sõltuvus fossiilkütustest, eelkõige naftast, hoiab muu hulgas kõrge ka CO₂-heite taseme. Võttes arvesse keskkonnastandardeid (tööstusheidete direktiiv) ja üldist soovi hoida inimeste tervist, tuleb kõnealuse heite vähendamiseks teha märkimisväärsed investeeringuid. Nimetatud kulud tuleb samuti lisada energiasaarte energiarvele.

3.5 Energeetilise saarelisuse tagajärge tuleks paremini hinnata seoses asjaomaste piirkondade majanduskasvu, konkurentsivõime ja jätkusuutliku arenguga, samuti solidaarsuse, ühtekuuluvuse ja nn saamata jäävate tuludega ülejäänud ELi jaoks, mis on tingitud tervikliku ja igas ELi punktis toimiva energiaturu

puudumisest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et energiasaarte olemasolu on kulu kogu ühenduse jaoks. Nimetatud kulused tuleks hinnata ning lahendused kulude vähendamiseks tuleks kaasata üldisesse lähenemisviisi. Välja tuleb kujundada Euroopa energiapoliitika ning anda sellele nõuetekohased tegetsemisvahendid, mis on kooskõlas liikmesriikide vastastikuse sõltuvuse ja probleemidega, millega nad kokku puutuvad.

3.6 Lisaks ulatuslikuma Euroopa integratsiooni eeliste väljatoomisele on eesmärk ka tööstuse arengu ja seega tööhõive edendamine. Euroopa tööstuse konkurentsivõime sõltub paljudest teguritest, mille üle omavad riigiasutused vähest kontrolli või ei oma seda üldse. Peamine väljakutse seega on vältida, et energiapoliitika – mida EL võib käsitleda ja peab käsitlema – muutuks majanduskasvu ja tööhõivet piiravaks teguriks. Komitee kutsub käesolevaga liikmesriike ja Euroopa Komisjoni üles mitte enam viivitama selliste meetmete rakendamisega, mille puhul on juba tõestatud, et nende abil on võimalik energiakulusid vähendada ja energiavarustuse kindlust suurendada, näiteks riiklike energiaalaste otsuste parem kooskõlastamine ning taristute ja võrkude ühine kavandamine, Euroopa fossiilkütuste ostuühingute moodustamine ja vajaduse korral volituste andmine läbirääkimiste pidamiseks Euroopa välispartneritega.

4. Millised oleksid lahendused? Arendada taastuvenergiat ja tugevdada võrkude taristut

4.1 Näib, et praeguses etapis eelistatakse peamiselt kahte järgmist lahendust: ühelt poolt energiasaarte ulatuslikum ühendamine energia siseturul (taristud ja turukorraldus), et suurendada solidaarsust ja viia Euroopa energiavõrgu tehniline korraldus vastavusse ELi poliitiliste eesmärkide ja õigusaktidega, ning teiselt poolt alternatiivsete energiaallikate edendamine, eelkõige taastuvenergia tootmine kohapeal. See eeldab nende potentsiaali (kui see on olemas) esiletõstmist ja ettepanekute tegemist meetmete osas, mis võimaldavad neid lahendusi jätkusuutlikul viisil täielikult ellu viia. Lisaks võivad energiatõhususe edendamine ja nõudluse reguleerimine arukamate võrkude kaudu aidata kaasa energianõudluse optimeerimisele.

4.2 Euroopa Komisjon on juba käivitanud Euroopa energiataristute toetamise poliitika olulise reformi eelkõige võrkude ühendamise osas (vt Euroopa Ühendamise Rahastu), mille suhtes on komitee võtnud pooldava seisukoha⁽³⁾. Ent samuti võiks olla kasulik minna taristute ühises kavandamises veelgi kaugemale, nagu on komitee rõhutanud oma arvamuses Euroopa energiaühenduse kohta⁽⁴⁾. Elektrienergiaga seoses seadis Euroopa Ülemkogu 2002. aastal liikmesriikidele eesmärgi saavutada elektrivõrkude ühendamise tase, mis vastab 10 % nende olemas-

olevast tootmise koguvõimsusest. Sellest osakaalust ollakse veel üsna kaugel Euroopa Liidu elektrivõrkude teatud piirialadel, mis on endiselt ülekoormatud.

4.3 Taastuvenergia laiaulatuslik kasv Põhjameres ning päikese- ja tuuleenergia kasv Lõuna-Euroopas nõuab uut arukamat taristut nende tõhusaimaks integreerimiseks suurde Euroopa võrku. Selliste arukate võrkude arendamisel on võimalik 2020. aastaks vähendada tarbimist 9 % ja CO₂-heidet 9–15 %. Arukate võrkude ja nõudluse reguleerimise vahendite kasutamine võib osutada lihtsamaks väiksematel turgudel ning anda seal kiiremini paremaid tulemusi. Koos jõulisemate energiatõhususe meetmetega võib see energianõudluse optimeerimisele märkimisväärselt kaasa aidata. Olulisi vajalikke investeeringuid tuleks käsitleda selle valdkonna tegevuse täieliku kontrolli kontekstis ning hinnatõusule vaatamata vähenevate energiaarvete kontekstis ning samuti seoses väiksema vajadusega investeerida traditsioonilisse (tegevuskasumi mahu vähenemine) või taastuvenergia tootmisvõimsusesse.

4.4 Kokku ehitatakse Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku (ENTSO-E) hinnangul Euroopas järgmise kümne aasta jooksul 52 300 km uusi ülikõrgepingeliine, milleks on vajalikud 104 miljardi euro suurune koguinvesteering ligikaudu sajale prioriteetsele projektile, millest 80 % on seotud taastuvenergia arendamisega. Võrgu võimalik väiksus muudab taastuvate energiaallikate integreerimise selle valdkonna potentsiaalliga energiasaartel mõõtkava tõttu veelgi keerulisemaks. Taastuvenergia tööstusrajatiste tootmisvõimsus (võrreldes detsentraliseeritud tootmisega) võib moodustada suhteliselt suure osa tootmisest või tarbimisest, kuid nende mõju, eelkõige ebakorrapärasust, on raskem hallata.

4.5 Ühenduste parandamine on seega väga oluline, et suurendada varustuskindlust ja võimaldada paremini tasakaalustada energiatootmist ja -tarbimist seoses taastuvenergia jõulise arendamisega laiendatud võrgus. Sama kehtib ka traditsioonilise võimsuse puhul, mis suureneb taastuvenergia tootmise peatumise või märkimisväärse vähenemise korral.

4.6 Taastuvenergia arendamise eelduseks on paindlik varuvõimsus (*back-up capacity*), mis on kohandatud toimima madala baaskoormuse (*low baseload*) korral. Veeldatud maagaas võib olla lahendus ühest gaasitarbijast sõltumise ja tema poolt nõutava kõrgema hinna korral, mis pakuks samas paindlikumat ja soodsamat alternatiivi naftale paralleelselt taastuvenergia arendamise kõrval. Veeldatud maagaasi arendamine eeldab siiski märkimisväärsed investeeringuid sadamate ja ladude taristusse.

⁽³⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 125–129.

⁽⁴⁾ Vt joonealune märkus 1.

4.7 Komitee on veendunud, et Euroopa energiasüsteemi tulevik sõltub eelkõige parematest ühendustest ja taastuvenergia arendamisest (eriti energiasaarte jaoks), et parandada energia varustuskindlust. Fossiilkütustest saadava energia kasutamine jääb siiski valdavaks, kuid taastuvenergia tootmise suurendamiseks on vaja märkimisväärselt tugevdada energiasüsteemi nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil (vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus energia tegevuskava kohta aastani 2050 ja igal juhul väärt (*no-regret*) valiku kohta) ⁽⁵⁾.

4.8 Sellele vajadusele ei ole siiski võimalik tõhusalt vastata kulude läbipaistva, kõikehõlmava ja täpse hindamiseta. Investeeringu- ja poliitiliste valikute parimaks suunamiseks peab olema kättesaadav kõige objektiivsem teave fossiilkütustega seotud kulude (sh väliskulude) ja taastuvate energiaallikate tekitatud lisakulude kohta. Neid kaudeid kulusid käsitlevad uuringud on suuresti vastuolulised, mis suurendab veelgi vajadust objektiivse teabe järele.

4.9 Taastuvenergiaga seoses on oluline ühtlasi kaaluda uude tootmisvõimsusesse tehtavate investeeringute mahtu, aga ka energiasüsteemi tugevdamise ja võimalike toetustega seotud kulusid. Viimati nimetatuga seoses võib olla vajalik toetada rohkem piirkondi, mis on energia seisukohast rohkem sõltuvad ning kus taastuvenergia kasutamist on siiani vähem arendatud. Kuid siinkohal on oluline, et rohelise energia tootmise suurendamise tempo oleks kooskõlas energiasüsteemi tugevdamise kiirusega. Samuti on oluline kindlaks määrata vajalik varuvõimsus taastuvenergia täiendava tootmisüksuse kohta. Varuvõimsust saaks küll importida, kuid selle eelduseks on tõhus ühendus ning koostöö piirkondlikul ja Euroopa tasandil. Taastuvenergia toetamise tingimuste puhul tuleb seda asjaolu arvesse võtta, et optimeerida nende arengutempot ja maksimumajade kantavaid toetuskulusid.

4.10 Pärast kõigi nende kulude täpset hindamist tuleks neid võrrelda imporditud fossiilkütustega seotud energiaarvuga, mis hõlmab kõiki kulusid, sh poliitika- ja keskkonnakulud. See on oluline, et hinnata selle positiivset või negatiivset mõju piirkonna konkurentsivõimele. Sellest vaatepunktist võib samuti järgneda taastuvenergia tootmise märkimisväärselt areng teatud energiasaartel, ekspordides seda teistes Euroopa Liidu liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse.

4.11 Komitee arvates tuleks taristute tugevdamise eelisjärjekorras kaasata energeetilise saarelisusega seotud riigid ja piirkonnad, seejuures tuleb prioriteetsete koridoride määratlemisel arvesse võtta nende suurenevat sõltuvust. Näiteks Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava (*Baltic Energy Market Interconnection Plan*, BEMIP) võib sillutada teed energiapoliitika parema kooskõlastamise ja energiaallikate jaotuseni selles piir-

konnas. See võimaldaks ühendada eelkõige Leedu, Läti ja Eesti energiasüsteeme.

4.12 Hiljuti on tehtud edusamme Leedu ja Läti koostöös. Selles valdkonnas on olemas juhtalgatus: Leedu ehitab Klaipėdas veeldatud maagaasi terminali, mis toidab Lätis asuvat Inčukalnsi hoiumahutit. Leedu on seisukohal, et nimetatud mahuti võiks toimida kui nn piirkondlik gaasireserv. Antud kontekstis kordab komitee oma ettepanekut koondada fossiilkütuse energiaallikad ja moodustada eelkõige gaasi osturühmad ⁽⁶⁾. Leedu, Läti ja Eesti arendavad ja rakendavad elektrivõrgu ühendamise projekte (LitPol Link NordBalt ja Estlink 2) teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, eelkõige Poolaga. Samal ajal töötavad kolm Balti riiki selle nimel, et täielikult integreeruda Euroopa energiasüsteemi ja ühendada elektrienergia süsteemid sünkroonselt Mandri-Euroopa elektrivõrkudega (hetkel viiakse läbi teostatavusuuringut). Balti riigid arendavad ühiselt Visagīnase tuumaelektrijaama projekti, mis võiks aidata kaasa nende riikide energia varustuskindluse tagamisele ning oleks oluline element Euroopa elektrisüsteemi integreerimisel.

4.12.1 Küprose uus energiamõõde (Küprose territoriaalvetest leiti olulised maagaasivarud) võib muuta selle riigi oluliseks piirkondlikuks osalejaks. Taastuvenergia tootmisvahendite märkimisväärselt suurendamine ja tugev osalemine eespool nimetatud projektides võimaldavad sellel riigil muutuda energiakeskuseks, mille sihiks on parem piirkondlik integratsioon, ja energiaalases naabrusspoliitikas osalejaks. Hiljuti tehtud valik ettevõtete osas, kes vastutavad Küprose gaasiväljade tulevase kasutamise eest, peab samal ajal tagama parema integreerumise Euroopa Liitu ja aktiivse naabrusspoliitika.

4.13 Lisaks oleks võimalik sõltuvust ühest tarnijast vähendada kolmanda energiapaketi rakendamise kaudu. Samuti on oluline turgude piirkondliku korraldamise küsimus: Leedu ja Eesti juba osalevad Balti riikide ja Põhjamaade elektriturul Nord Pool Spot, Läti kavatseb sellega ühineda järgmisel aastal. Lisaks nimetatud näitele julgustab komitee Balti riike otsima ühiseid vastuseid oma vajadustele ja arendama piirkondlikku energiadialoogi.

4.14 Samuti tuleb suurendada ühendusi ELi kolmandatest riikidest naabritega, kes kas toodavad energiat ja ekspordivad seda ELi või tagavad energia transiidi ELi muudest tootmispiirkondadest. See kehtib eelkõige Vahemere piirkonna energiaprojektide puhul (Vahemere päikeseenergia kava, Medgrid, Vahemere Liidu alaprogramm „Energia”, Desertec jne), mille puhul on nõutav asjaomaste riikide (Küpros, Malta) või piirkondade (Kreet, Sardiinia, Korsika, Sitsiilia, Baleaariid jne) osalemine nimetatud projektides.

⁽⁵⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 126–132.

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus 1.

4.15 (Kagu-Euroopa) energiaühendus peab hõlmama välist kooskõlastus- ja integratsiooniaspekti ning samuti nn organiseeritud kodanikuühiskonna tegevuse mõõdet: selles valdkonnas peavad olulist rolli täitma Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ühised nõuandekomiteed (endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi, Montenegro, Horvaatiaga), aga ka majandus- ja sotsiaal-nõukogud ning sarnased institutsioonid nendes riikides.

4.16 Lisaks tuleks täiendavalt esile tuua taastuenergia tutvustamine ja arendamine, eelkõige seoses energia tegevuskavaga aastani 2050 ja hiljutise teatisega „Taastuenergia, Euroopa energiaturu oluline osaline” (COM(2012) 271 final).

4.17 ELis ja selle äärepiirkondades on vajalikud kooskõlastatud lahendused ja ettepanekud, millesse tuleb kaasata

- liikmesriigid;
- Euroopa Komisjon kui nende arutelude ja lahendusettepanekute peamine koordineerija;
- energiaettevõtted, eelkõige võrguoperaatorid (elektri- ja gaasivõrgud), kellele ei ole realiseerimine võimalik (tehniline asjatundlikkus, finantsjõud);
- kohalikud omavalitsused, kellel on liikmesriikide kõrval otsuse langetamise volitused ja kes haldavad üha enam transpordivõrke ja eelkõige tarnevõrke. Regioonide Komitee võiks olla esmane vahendaja;

- organiseeritud kodanikuühiskond ja selle organisatsioonid, kelle seisukohti komitee kajastab: tarbijaorganisatsioonid, sotsiaalpartnerid, keskkonnakaitseorganisatsioonid, vaesuse vastu võitlevad ning vähemusi esindavad organisatsioonid jt.

4.18 Ainult riikidevahelised ja ettevõtjatevahelised lahendused on püsivad. Energiapoliitikat, olgu energiavarustuse, võrkude ehitamise, teadus- ja arendustegevuse vms valdkonnas, ei tohiks kujundada teatud üksikud ELi liikmesriigid, kellel on iseseisev energiapoliitika, kuna see avaldaks märkimisväärset mõju teistele liikmesriikidele. Vaja on energiaallikate jaotuse ulatuslikumat koordineerimist, nt riikide ja piirkondade vahel, mida energeetiline saarelisus puudutab ning mille energiapoliitika on seetõttu väga piiratud. Seda tehes võivad nimetatud riigid ja piirkonnad ise rajada teed tihedama koostööni Euroopa Liidu tasandil, mis ulatub kaugemale „energiasõltumatuses” seotud probleemidest.

4.19 Nimetatud lahendustega – taristud, taastuenergia tootmine, riikide ja piirkondade energiapoliitikaalane tugedatud koostöö – peab siiski kaasnema kodanikuühiskonna suurem kaasatus seoses lahenduste mõjuga energiaallikate jaotusele, turgude korraldusele, hindadele, konkurentsivõimele, keskkon-naalastele kaalutlustele või isegi üldsuse toetusele. Sellega seoses viitab komitee energiaküsimusi käsitleva kodanikuühiskonna foorumi loomise ettepanekule, mille komitee sõnastas oma Euroopa energiaühendust käsitletud töodes (7).

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

(7) Vt joonealune märkus 1.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse

Täiskogu istungjärgul käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel enam kui veerandi antud häältest.

Punkt 2.5

Muuta järgmiselt.

„On olemas sellist tüüpi energiasaared, mis on peamiselt seotud ühenduste arendamise raskustega 20. sajandi ajalooga. Pürenee poolsaar on alati olnud peaaegu energiasaar, kuna seal ei ole suudetud Franco ja Salazari režiimide soodustatud majanduslikku sõltumatust enamike võrgupoliitikate osas transport, eriti raudteetransport, ja elekter, omades väga vähe välisühendusi, eelkõige Prantsusmaa kaudu ülejäänud Mandri-Euroopaga. Viimase kahekümne aasta jooksul ühendusi lõpule viia ei ole suudetud seda olukorda parandada, kuna kohalikud on vastu erinevatele võrkude parandamise projektidele läbi Pürenee. See probleem on lahendusele lähedal, kuna uus alalisvoolühendus tagab peatselt parema ühenduse Vahemere piirkonna edelaosaga. Kuid lisaks Prantsusmaa ja Hispaania vaheliste elektrivõrkude paremale ühendamisele (mille ülekandevõimsus suureneb 2014. aastal 1 400 MW-lt 2 800 MW-le) on järgnevatel aastatel kahtlemata vaja kavandada ka muid energiakoridore Pürenee poolsaare ja ülejäänud Mandri-Euroopa vahel. Toetada tuleb eesmärki saavutada 2020. aastaks 4 000 megavatine energia vahetuse võimsus eelkõige uue elektrivõrgu ühenduse kaudu Atlandi ookeani rannikul. Nimetatud projekt tuleks lisada ühist huvi pakkuvate Euroopa projektide nimekirja, mis kinnitatakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid käsitleva määruse raames.”

Hääletuse tulemus:

Poolt: 60

Vastu: 81

Erapooletoetuid: 18